

УДК 343.614(477)

ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Кривоконь Д.А.

Інститут прокуратури та кримінальної юстиції
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

У даній роботі досліджено проблемні аспекти визначені в диспозиції статті 120 Кримінального кодексу України (далі – КК України), яка передбачає відповідальність за доведення до самогубства. З'ясовано поняття самогубства та його характерні риси. Проаналізовано методи вчинення даного злочину. Здійснено дослідження наукових праць у сфері кримінального права, криміналістики та психології. Запропоновано удосконалення ст. 120 КК України.

Ключові слова: самогубство, шантаж, приниження людської гідності, жорстоке поводження, примус до протиправних дій, матеріальна залежність.

Постановка проблеми. Найважливішим і свобод є право людини на життя. В Україні людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю [ст. 3 Конституції України]. У ст. 27 Конституції України вказано, що кожна людина має невід'ємне право на життя і ніхто не може бути свавільно його позбавлений [1]. Протиправне завдання смерті є кримінально-караним діянням. Одним із злочинів, що посягає на життя людини є доведення до самогубства, за який передбачено відповідальність у ст. 120 КК України. Доведення особи до самогубства або до замаху на самогубство, що є наслідком жорстокого з нею поводження, шантажу, примусу до протиправних дій або систематичного приниження її людської гідності, карається обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк [2]. Найчастіше суїцидальний вчинок є індивідуальним рішенням, підсумком міркувань окремо взятої людини. Однак, як свідчать результати досліджень науковців, самогубство являє собою стійке соціальне явище, поширеність якого має певні закономірності, пов'язані з соціально-економічними, культурно-історичними та етнічними умовами розвитку [3, с. 54]. Характерною рисою є той факт, що вибух суїцидальної активності спостерігається в періоди соціальних та політичних змін у житті суспільства, оскільки існують певні групи населення чи окремі особистості, які не можуть адаптуватися до корінної зміни системи цінностей, зміни способу життя тощо. Це положення теоретично обгрунтовує Ю. Александровський у своїй роботі щодо концепції соціально-стресових розладів [4, с. 171]. Отже, даний злочин потрібно розглядати не лише з правової, а й з соціальної точки зору, оскільки існує сумна статистика збільшення самогубств зумовлена погіршенням екологічних умов, поширенням різноманітних субкультур, релігійного сектанства, бурхливим розвитком інформаційних технологій.

Останніми роками в Україні зростає кількість самогубств. Так у 2016 р. за фактами вчинення самогубств громадянами було зареєстровано 8311 проваджень. З 2011 по травень 2017 року в Україні винесено лише п'ять вироків за статтею доведення до самогубства (при чому лише чотири з них набрали законної сили). Зазвичай, правоохоронці припиняють провадження у спра-

вах про самогубство, не знайшовши слідів насильства на тілі загиблих. Версію доведення до самогубства належним чином не розслідують або й, взагалі, ігнорують [15].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання доведення до самогубства було предметом досліджень таких науковців як Ю. Александровський, А. Ващенко, О. Гусак, Л. Керик, О. Кулентенко, Д. Лебедев, О. Назаров, К. Новікова, Д. Соларьова, Л. Шестопалова та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Самогубство – це усвідомлене позбавлення себе життя. Кожна людина, яка вирішує позбавити себе життя, приходять до цього рішення різними шляхами. Доведення до самогубства є кримінально-караним діянням. Проблема даного злочину полягає у складності встановлення причинного зв'язку між діями винного та смертю потерпілої особи. Також дискусійним є питання про відповідальність осіб, які схиляють до самогубства способами, не вказаними у диспозиції ст. 120 КК України. Невирішеним залишається питання щодо доцільності доповнення ст. 120 КК України схилянням до самогубства та організацією діяльності, яка схиляє чи іншим чином сприяє самогубству.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є дослідження можливостей вдосконалення ст. 120 КК України, яка передбачає відповідальність за доведення до самогубства.

Виклад основного матеріалу. Самогубство – це одна з соціальних проблем суспільства. Однак, у науковців немає єдиної точки зору щодо визначення цього поняття. На думку Л. Шестопалової самогубство – це 1) екстраординарне соціально-біопсихологічне явище, в якому в комплексі виявляються ознаки множини вчинених і вчинюваних самогубств (на певній території у певний час). Тому можна говорити про окремі моделі самогубства (наприклад, японську модель самогубства з піками в молодому віці та старості, ритуалами та особливим ставленням до смерті як до невід'ємної складової життя); 2) цілком свідомо вчинювані дії окремою особою (особами) з метою припинити своє існування, наслідком яких є (може бути) її (їх) смерть [6, с. 33]. Отже, самогубство характеризується такими ознаками: 1) мета – позбавити себе життя; 2) потерпілий та суб'єкт збігаються в одній особі; 3) власна смерть спричиняється особистими діями (бездіяльністю) [7, с. 141].

Відповідно до звіту Всесвітньої організації охорони здоров'я Україна входить до європейської десятки лідерів за статистикою самогубств з показником 20,1 на 100 тисяч населення вона ділить 9–10 місця з Росією [5].

Існує безліч причин, які штовхають людину до такої смерті. Високе місце займають причини соціального напрямку. До них можна віднести: майнову нерівність, національні та класові суперечності, зміну соціального статусу. До економічних причин можна віднести кризові явища, які знижують життєвий рівень багатьох людей. Головною причиною вчинення самогубств в Україні залишається соціально-економічне становище більшої частини її громадян, що не відповідає сучасним стандартам життя цивілізованої людини. Найбільш соціально незахищені верстви населення – пенсіонери і молодь – переважають серед жертв суїциду. Досить часто шпальти газет рясніють повідомленнями про смерть людей, які спокусилися на дешеві банківські кредити. Та внаслідок фінансової кризи, що, як відомо, спровокувала загальну економічну кризу, не змогли розрахуватися навіть за відсотки і покінчили життя самогубством [8, с. 85]. Також велику роль грають матеріальні та духовні риси певного суспільного ладу, а саме: культура, традиції, правила поведінки, які були започатковані минулими поколіннями. Впливають на розвиток суїцидальної поведінки і політично-правові причини, такі як міжнаціональні суперечності, бездіяльність та корупційність державних органів, військові конфлікти тощо. Суїцидальні наміри спричиняє конфліктний емоційний стан, який виконує, крім сигнально-діагностичної, ще й руйнівну функцію. Конфлікт може призвести до різних ступенів соціальної дезадаптації особистості – від легких форм (психологічний дискомфорт) до найважчого ступеня дезадаптації (повного розриву всіх зв'язків, почуття власної зайвості). Особистісна дезадаптація здатна призвести до формування суїцидальної поведінки в разі неможливості реалізації базових ціннісних настанов [7, с. 148].

Здійснення самогубства можливе й за допомогою інших осіб. В українському законодавстві передбачено кримінальну відповідальність за доведення особи до самогубства або замаху на нього [2]. Родовим об'єктом даного складу злочину є життя та здоров'я людини. Безпосередній об'єкт – життя людини. Початком життя людини прийнято вважати початок фізіологічних пологів, а кінцевим моментом – біологічна смерть, а саме незворотні зміни в корі головного мозку та центральній нервовій системі. Також слід звернути увагу на те, що кожен індивід володіє природним невід'ємним суб'єктивним правом на вибір і дане право стосується всіх сторін реалізації права на життя: від права на володіння життям до права його розпорядженням. Право вибору переплітається зі свободою волевиявлення особи. Отже, у випадку доведення до самогубства винний не позбавляє потерпілого права вибору щодо розпорядження своїм життям, як, наприклад, при вбивстві [10, с. 173]. На відмінну від вбивства, де має місце умисне заподіяння смерті іншій особі при відсутності у нього вибору, диспозиція статті 120 КК України закріплює такі дії індивіда, що посягає, – винного, результатом яких є вибір

іншого суб'єкта – позбавити себе життя. В наявності у потерпілого можливості вибору того чи іншого варіанта поведінки в конкретній ситуації полягає головна специфіка об'єкта доведення до самогубства. Гідність людини виступає додатковим альтернативним об'єктом. Об'єктивною стороною є діяння, яке призводить до такого наслідку, як самогубство або ж замах на нього. Але відповідальність можлива лише, якщо особу підштовхнули до самогубства неправомірними діями. Доведення до самогубства може вчинятися такими способами, як: 1) жорстоке поводження з потерпілим; 2) шантаж; 3) примус до протиправних дій; 4) систематичне приниження людської гідності потерпілого. Перший спосіб характеризується грубими та безжальними діями особи, які завдають потерпілому психічних або фізичних страждань. Це може бути позбавлення сну, їжі, води, систематичні побої тощо. Щодо шантажу, то під ним розуміється залякування погрозою викрити чи розголосити певну інформацію, яка може зганьбити потерпілого, його близьких, спалювати його репутацію. Третій спосіб полягає у схиленні особи потерпілого до вчинення дій заборонених чинним законодавством. Під систематичним приниженням людської гідності розуміють багаторазові образи, глумління над потерпілим, цькування, поширення наклепницьких вигадок, інше принизливе ставлення до потерпілого [9, с. 301–302]. Судова практика не відносить до такого роду обставин розірвання шлюбних відносин одним із подружжя, відмову від укладання шлюбу, подружню зраду, якщо при цьому не здійснювалися інші дії, які принижують людську гідність.

Суб'єктивна сторона даного злочину виражена у вині в формі умислу (якщо особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння, передбачала його суспільно небезпечні наслідки і бажала їх настання або не бажала, але свідомо припускала їх настання) чи необережності (якщо особа передбачала можливість настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння, але легковажно розраховувала на їх відвернення або не передбачала можливість настання таких наслідків, хоча повинна була і могла їх передбачити) [2, ст. 24, 25]. Суб'єкт такого складу злочину загальний, тобто фізична осудна особа, яка досягла віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність (16 років). Даний злочин із матеріальним складом, який є закінченим з моменту доведення до самогубства або замаху на нього. Поведінка злочинця при вчиненні злочинних дій пов'язана з його психологічними, моральними, соціальними властивостями та проявами. Злочинець моделює свою поведінку, щоб спровокувати жертву до замаху на самогубство. Насильство злочинця у різних формах впливає на потерпілого, має свої прояви, характеристики, воно може виконувати функцію не тільки примусу, а й безпосереднього придушення або знищення об'єкта насильства. Злочинець, як правило, усвідомлює, що його дії призведуть до самогубства потерпілого [11, с. 164]. Психологи у особі злочинця вирізняють такі дефекти: індивідуальну правосвідомість, патологію потреб сфери особистості та психічного розвитку. До найбільш загальних рис насильницьких злочинців відносять егоїзм,

нехтування інтересів і думки членів суспільства, відсутність здатності й бажання поставити себе на місце потерпілого, жорстокість, афективний характер поведінки [12, с. 88–92].

Кваліфікуючими ознаками за ст. 120 КК України є: вчинення дій, передбачених частиною першою цієї статті щодо особи, яка перебувала в матеріальній або іншій залежності від винного, щодо двох або більше осіб та вчинення дій, передбачених частиною першою або другою цієї статті, щодо неповнолітнього (особа, що не досягла 18 років). При матеріальній залежності особа потерпілого перебуває на повному або частковому утриманні винної особи, яка схилила її до вчинення самогубства, тобто це можуть бути особи, які забезпечують потерпілого житлом, їжею, грошима тощо. Під іншою залежністю потрібно розуміти службу або таку, що обумовлена родинними, релігійними або інакшими відносинами. Виходячи з досліджень науковців, у зв'язку «злочинець-жертва» в процесі доведення до самогубства залежно від характеру соціальних контактів можна розрізнити такі типи потерпілих від цього злочину: потерпілий перебував у родинних чи сімейних відносинах зі злочинцем; потерпілий, це знайомий злочинця – за місцем проживання або місцем народження; по роботі, навчанню, службі в армії, спільному відпочинку; випадковим зустрічам на вулицях; участі у злочинній діяльності; інші знайомі; потерпілий є незнайомим злочинцю, вони зустрілися безпосередньо перед вчиненням злочину [11, с. 166].

На сьогоднішній день постає проблема доведеності вини у таких злочинах. Насамперед, це проявляється у складності встановлення причинного зв'язку між діями винного та смертю потерпілої особи. Тому призначення та проведення різноманітних судових експертиз у справах про доведення до самогубства є одним з основних джерел отримання доказової інформації. Слідчий, виходячи з обставин справи, що повинні бути з'ясовані, висуває версії стосовно вчинення злочину (способу й обставинки, механізму вчинення злочину, особи підозрюваного), а також для встановлення причин смерті потерпілого, і ґрунтуючись на них, призначає експертизи. У процесі проведення експертизи встановлюється причина смерті потерпілого, наприклад, сліди удавлення руками, закриття дихальних шляхів, удавлення грудної клітини чи живота, свідчать про інсценування самогубства потерпілого. Судово-медична експертиза речових доказів у справах про доведення до самогубства призначається для дослідження слідів крові й інших виділень тіла, волосся, сторонніх частинок, клітин внутрішніх органів, що виявляються на знарядді спричинення смерті, предметах, що оточують труп, одязі та тілі трупа. Також призначається судово-психіатрична експертиза для з'ясування того, чи був психічно здоровим потерпілий або підозрюваний (обвинувачений), чи не було самогубство наслідком його хворобливої уяви [13, с. 144]. Судово-психологічна експертиза призначається слідчим на підставі процесуального рішення після порушення кримінального провадження. Дана експертиза повинна встановити у якому психічному стані перебував потерпілий до вчинення самогубства та чи є причинний зв'язок між діями обвинуваченого та психічним станом потерпілого. Посмертна су-

дово-психологічна експертиза (судово-психологічна автопсія) проводиться тільки за матеріалами кримінальної справи фахівцем, який реконструює життєві обставини, історію хвороби, душевний стан, що передував смерті підекспертної особи, раніше вчинені спроби самогубства, ставлення до алкоголю, наркотиків, інші психологічно значущі чинники, висловлює обґрунтовану думку про те, чи були в цієї людини вагомні підстави для прийняття рішення про добровільне заповідання собі смерті. Експерт вирішує два завдання: чи був у особи, яка, можливо, за слідчою версією вчинила самогубство, у період, що передував її смерті, психічний стан, який сприяв самогубству; які причини розвитку цього стану. Залежно від способу вчинення самогубства можливе призначення й інших експертиз.

Важливе значення має час і місце вчинення злочину, адже воно є джерелом слідів, інформації про спосіб вчинення злочину. Час впливає на всі етапи виникнення, існування й використання доказової інформації. Урахування впливу часового чинника в процесі розслідування дозволяє визначити час події злочину, установити часові зв'язки між фактами, з'ясувати черговість подій, дій або фактів, обчислити тривалість різних подій тощо. Дії злочинців характеризуються певною вибірковістю часу. У розслідуванні злочинів можуть мати значення й певні проміжки часу, коли вчиняються ці злочини [14, с. 118].

Доведення до самогубства належить, як правило, до продовжуваних злочинів: фізичне чи психологічне насильство може бути вчинене в одному місці (наприклад, у школі, службовому приміщенні), а потерпілий може покінчити життя в іншому. Передсмертна записка може бути знайдена в помешканні потерпілого, а самогубство він учиняє в іншому місці, наприклад у лісі. Прикладом є нещодавно заблоковані групи в соціальних мережах з іграми «Синій кит», «Розбуди мене о 4:20» і тому подібні. Вперше про такі «групи смерті» стало відомо у травні 2016 р. в Російській Федерації. Адміністратори даних груп взаємодіяли з потерпілими не особисто, а через мережу Інтернет, тобто потенційні жертви не знали про їх місцезнаходження. Потерпілими зазвичай були неповнолітні, які отримували від адміністратора завдання порізати частини тіла (найчастіше – вирізати на тілі зображення кита), носити при собі ножі, а у фіналі такого «квесту», котрий тривав 50 днів – мали скоїти самогубство, яке фіксувалося на відео. Найчастіше адміністратори самі знаходили підлітків, які перебували в депресивному стані. Спочатку вивчали його особистість, а вже потім надсилали завдання. Якщо ж учасник відмовлявся від такої «гри смерті», то йому починали надсилати повідомлення з погрозами не тільки на власну адресу, а й – близьких. Після того, як стало відомо, що не менш ніж 130 дітей стали жертвами такого «квесту», у російському Кримінальному кодексі з'явилися три нові статті: про схилення до самогубства або допомогу у самогубстві, про організацію схилення до самогубства, про втягнення неповнолітніх у діяльність, яка загрожує їхньому життю. Першою офіційною жертвою в Україні стала п'ятнадцятирічна дівчинка з м. Маріуполя, яка стрибнула з тринадцятого поверху. Ці дії злочинців мають латентний і організований

характер, у зв'язку з чим вони розслідуються зі складнощами: місце вчинення злочину – соціальні мережі; обстановка вчинення злочину – віртуальні учасники, які використовують різноманітні технічні засоби для формування думок про самогубство в жертви; час учинення злочину – дії злочинців мають частий, повторюваний і продовжуваний характер.

На жаль, до КК України такі зміни ще не були внесені, але в пояснювальній записці до проекту Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо захисту прав і свобод дітей» від 08.08.2017 р. містяться такі шляхи вдосконалення диспозиції ст. 120 КК України:

1) запропоновано спеціальним суб'єктом злочину вважати службову особу, яка на виконання злочинної мети використовує своє службове становище;

2) встановлюється відповідальність за умисне вчинення доведення до самогубства, в якій обов'язково визначено, що такі діяння є можливими за наявності умисної форми вини;

3) доповнення статті 120 КК України такою кваліфікуючою ознакою як «вчинення з корисливих мотивів». Доведення до самогубства або до замаху на самогубство з корисливих мотивів завжди відбувається із прямим умислом, тому що винний ясно усвідомлює, що тільки у разі самогубства потерпілого він отримає реальну можливість заволодіти його майном, грошми, іншими матеріальними благами або позбутися якої-небудь матеріальної залежності від потерпілого;

4) запропоновано доповнити склад злочину формулюванням «або небажаних для потерпілого дій», оскільки особу фактично можна довести до самогубства і шляхом примушування її до дій, які не є протиправними, це можуть бути небажані для потерпілого, але правомірні дії, або це може бути зловживання правом, яке не є правопорушенням [15].

Але з останнім пунктом Пояснювальної записки важко погодитись, оскільки тоді кримінально-карними будуть вважатися, наприклад, відносини батьків і дітей.

Отже, у диспозиції ст. 120 КК України не вистачає переліку видів діянь, якими може вчинюватись злочин, оскільки розглядаючи приклад соціальних мереж, доведення до самогубства може вчинюватись шляхом обману, підкупу та саме сприянням вчиненню самогубства [16, с. 196]. Внесення таких змін дозволить криміналізувати діяння, які на даний час неможливо кваліфікувати за ст. 120 КК України.

Відомості про місце доведення до самогубства охоплюють: місце, де проводилися підготовчі дії до злочину, безпосереднього вчинення злочину (погрози, жорстке поводження, систематичне приниження людської гідності, шантаж); місце,

де залишені сліди злочинного посягання (місце самогубства або замаху на самогубство потерпілого); місце приховування слідів злочину, знарядь і засобів його здійснення, предмета злочинного посягання (інсценування самогубства, убивства або нещасного випадку) [14, с. 117].

Способами вчинення самогубства прийнято вважати вид насильницької смерті: через підвищення, від вогнепальної чи холодної зброї, строго предмета, шляхом отруєння, утоплення, падіння з висоти, загибелі під потягом, самопідпалу, тобто нанесення собі смертельної травми, будь-яким знаряддям чи механізмом.

Висновки. Останнім часом Україну заповнила діяльність так званих «груп смертей», які діють у забороненій соціальній мережі «Вконтакте», метою яких є доведення підлітків до самогубства. Починається все з того, що їх адміністратори дають учасникам груп травматичні «завдання» – наприклад, свідомо порізати собі руки лезом, відзнявши усе це на відео. Кінцевою метою «гри» є доведення дитини до самогубства, яке вона також повинна зафіксувати на камеру [15]. На даний час постає проблема про притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які є адміністраторами таких груп, адже за КК України дані діяння поки що не є кримінально-карними.

Стаття 120 КК України передбачає кримінальну відповідальність за доведення до самогубства або до замаху на самогубства, яке здійснюється такими способами як жорстоке поводження, шантаж, примус до протиправних дій, систематичне приниження людської гідності. Диспозиція цієї статті містить проблемні аспекти, оскільки, постає питання про відповідальність винної особи у доведенні до самогубства у тих випадках, якщо воно вчиняється способами, не переліченими у статті 120 КК України. Отже, кримінальна відповідальність у даних випадках відсутня. Тоді можна зробити висновок щодо неможливості на даний час притягнути до кримінальної відповідальності осіб, які були адміністраторами «груп смерті». Також проблемою кримінального законодавства є відсутність відповідальності за схиляння до самогубства та організації діяльності, що схиляє осіб до самогубства. У зв'язку з підвищеною суспільною небезпечністю та відносно поширеністю цих дій, їх треба криміналізувати. Для цього потрібно вдосконалити ст. 120 КК України, а саме внести низку змін: 1) ввести спеціального суб'єкта – службову особу (як кваліфікуючу ознаку), яка на виконання злочинної мети використовує своє службове становище; 2) доповнити статтю такою кваліфікуючою ознакою як «вчинення з корисливих мотивів» [15]; 3) ввести відповідальність за схиляння до самогубства та організацію діяльності, яка схиляє до самогубства або іншим чином сприяє самогубству.

Список літератури:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-вр // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.
3. Лебедев Д.В., Назаров О.О., Садковий В.П. Психологія суїцидальної поведінки: Посіб. / За заг. ред. О.В. Тімченка – Х.: УЦЗУ, 2007. – 129 с.

4. Александровский Ю.А. Психоневрологические расстройства при аварии на Чернобыльской АЭС / Ю.А. Александровский // Медицинские аспекты аварии на Чернобыльской АЭС. – К.: Здоровье, 1988. – С. 171–176.
5. Рівень самогубств у світі: Україна у десятці європейських «лідерів» / [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://ua.euronews.com/2017/05/18/suicide-rate-is-highest-in-europe-un-health-agency-report>
6. Шестопалова Л.М. Зміст поняття «самогубство» в гуманітарному контексті / Л. М. Шестопалова // Бюл. М-ва юстиції України. – 2007. – № 11(73). – С. 25–35.
7. Воднік В.Д. Самогубство: Причини та шляхи профілактики / В.Д. Воднік // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» № 3(17) 2013. – С. 140–160.
8. Данило О. Причини та мотиви суїцидальної поведінки в умовах економічної кризи / О. Данило, М. Скалецький. – Львів: Нац. ун-т «Львівська політехніка», 2010. – С. 85–90.
9. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – 9-е вид., переробл. та допов. / – К.: Юридична думка, 2012. – 1316 с.
10. Гусак О.А. Об'єкт доведення до самогубства: сучасний погляд [Електронний ресурс] / О.А. Гусак // Вісник Одеського національного університету. Сер.: Правознавство. – 2012. – Т. 17, Вип. 1–2. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_prav_2012_17_1-2_21 – С.171–175.
11. Керик Л.І. Особа злочинця як елемент криміналістичної характеристики доведення до самогубства / Л.І. Керик // Проблеми законності. – 2015. – Вип. 130. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2015_130_21 – С. 162–168.
12. Коновалова В.Е. Основы юридической психологии: учебник / В.Е. Коновалова, В.Ю. Шепитько. – Харьков: Одиссей, 2005. – 352 с.
13. Керик Л.І. Використання спеціальних знань під час розслідування доведення до самогубства [Електронний ресурс] / Л.І. Керик // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. – 2010. – Вип. 10. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Trsek_2010_10_25 – С. 144–150.
14. Керик Л.І. Роль обстановки в структурі механізму доведення до самогубства [Електронний ресурс] / Л.І. Керик // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. – 2015. – Вип. 15. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Trsek_2015_15_17 – С. 116–119.
15. Пояснювальна записка до проекту Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо захисту прав і свобод дітей» від 08.08.2017 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62397
16. Новікова К.Ю. Відповідність статті Кримінального кодексу України «доведення до самогубства» реаліям сьогодення / XIII міжнародна Інтернет-конф. «Від громадського суспільства – до правової держави» (27 квітня 2017 р., м. Харків) / Харківський нац. ун-т імені В.Н. Каразіна, 2017. – 340 с. – С. 195–197.

Кривоконь Д.А.

Институт прокуратуры и уголовной юстиции

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

ДОВЕДЕНИЕ ДО САМОУБИЙСТВА: УГОЛОВНО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ

Аннотация

В данной работе исследованы проблемные аспекты, которые определены в диспозиции статьи 120 Уголовного кодекса Украины, предусматривающей ответственность за доведение до самоубийства. Выяснено понятие самоубийства и его характерные черты. Проанализированы методы совершения данного преступления. Проведено исследование научных работ в области уголовного права, криминалистики и психологии. Предложено усовершенствование ст. 120 УК Украины.

Ключевые слова: самоубийство, шантаж, унижение человеческого достоинства, жестокое обращение, принуждение к противоправным действиям, материальная зависимость.

Krivokon D.A.

Criminal Justice and Prosecutors' Training Institute
of Yaroslav Mudryi National Law University

INCITEMENT TO SUICIDE: CRIMINAL LAW ANALYSIS

Summary

In this work, the problem aspects identified in the disposition of the article 120 of the Criminal Code of Ukraine, which implies responsibility for incitement to suicide, are researched. The definition of suicide and its characteristic features are revealed. The methods of committing this crime are analyzed. The research of scientific works in the field of criminal law, criminology and psychology was conducted. Proposed to improve the article 120 Criminal Code of Ukraine.

Keywords: suicide, blackmail, humiliation of human dignity, abuse, coercion to unlawful actions, material dependence.